Qədir TƏRTƏRLİ

DOVŞAN VƏ QARIŞQA

Hekayə

Dovşan həyətdə oturub nə haqdasa fikirləşirdi. Birdən Qarışqanın axsıya-axsıya ona yaxınlaşdığını görüb təəccübləndi:

- Nədi, nə olub ay Qarışqa? Gözümə birtəhər dəyirsən.

Qarışqa yazıq-yazıq, əzgin və yalvarıcı bir səslə:

- Ölürəm. Heç taqətim qalmayıb. Tərs kimi yoldaşlarımdan da yanımda olanı yoxdu. Deyəsən, elə burada yiyəsiz öləcəyəm.

Dovşan Qarışqaya təsəlli vrdi:

- Yaxşı-yaxşı, elə bədgüman olma. Nə olub ki, Allaha şükür. Xəstəlikdi də, keçib gedər. Olmaya xəstəlikmi görməmişik? Nə olsun ki, yoldaşların yoxdu yanında. Mən ki, burdayam. Bə qonşu döyülükmü?

Qarışqa dil-ağız elədi Dovşana:

- Allah qonşuluqdan əskik elləməsin Sizi. Vallah, elə deyirəm ki, bəxtimizdə bir şey varmış ki, siznən qonşu olmuşuq.

Dovşan Qarışqanın qoluna girib içəri dəvət etdi onu:

- Di yaxşı, çöldə dayanma. Keç içəri!

Qarışqa içəri keçdi:

- Maşallah! Göz dəyməsin, yaxşı eviniz var. Özü də gen-bol.

- Hə, genişdi genişdiyinə - dedi Dovşan. Di yaxşı, sən uzan, dincəl bir az. Mən də çaydan-çörəkdən hazırlayım. Xəstə yaxşı yeyib-içməsə, dirçəlməz.

Dovşan mətbəxə keçdi. Aradan çox keçmədi ki, olandan-olmazdan hazırlayıb tökdü Qarışqanın qabağına.

- Bax, bu sulu xəngəldi. Xoşun gələcək. Xəstəninki elə belə şeylərdi. Yaxşı-yaxşı ye, üstündən də bir fincan kəkotu çayı iç. Uan dəramıdı bunlar. Sağaldacaq səni.

Qarışqa görmədiyi günə düşmüşdü. Xəstəliyi nə gəzirdi ki, bəhanəydi bunların hamısı. Bəsdi deyincə yeyib-içdi... Aradan bir müddət keçmişdi. Qarışqa guya özünü utancaq kimi göstərərək:

- Qonşu, - dedi. İstəyirəm sənə bir söz deyəm. Amma utanıram. Sonra deyərsən ki, üz verdim deyə, astar da istəyir.

Dovşan dedi:

- Heç ayıb deyilmi, bu nə sözdü deyirsən? İnciyərəm səndən. Nə sözün varsa, utanma de. Bə, qonşu qonşuya hansı gündə lazım olar?

Qarışqa güclə eşidiləcək asta səslə dilləndi:

- Qonşu, deyirəm bəlkə icazə verəsən elə bir müddət sizdə qalam. Qabağı qışa gedir. Payızın soyuqlu, küləkli günləri gəlir qarşıdan. Bizim yuvamız da ki, çox soyuq olur. Yay gəlib havalar isinənəcən burda qalsam, sağalaram. Elə Allaha da xoş gedər bu yaxşılığın.

Dovşan fikrə getdi.

Qarışqa onun belə susduğunu görüb dilləndi:

- Yoxsa, ürəyindən olmadı bu sözüm?

Qarışqanın bu sözünün cavabında Dovşan:

- Yox, - dedi. Mən ayrı şeyə görə fikirləşirdim. Bilirsən, bizdə belə bir qayda var. Hər nə iş görsək, böyüklərimizlə məsləhətləşməliyik. Onların xeyir-duasın almalıyıq. Ağzımız onun ağzına dəyməmiş bir söz deyə bilmərik.

Qarışqa razılığını bildirdi bu sözlə:

- Nə deyirəm, qoy sən deyən olsun.

… Dovşan Qarışqanın bir müddət onlarda qalması barədəki təklifinə razılıq almaqdan ötrü böyüklərinin yanına getdi.

Dovşanların böyüyü deyilən təklifə etiraz eləmədi:

- Mən belə şeylərə heç vaxt yox demərəm. "Bir quş bir budağa sığınar", - deyiblər. Nə olar, qəribdilər, qoy ürəkləri sınmasın. Elə Allaha da xoş gedər bu iş. Get de ki, razılığını aldım böyüyümüzün.

"Xəstə qarışqa" da, onun yanına gəlib-gedənlər də razılığı alınan təklifə sevinir, əl altdan yavaş-yavaş öz işlərini görürdülər.

Qarışqalar qısa müddət ərzində dovşanların xeyli sirlərini öyrənmişdilər. Öyrənmişdilər ki, dovşanların evlərində və həyətlərində yaşadıqları yerlərin onların olması barədə tutarlı nişangahları yoxdur. Bu, onlara çox lazım idi. Ona görə lazım idi ki, yaşadıqları yerlərin dovşanlara yox, onların özlərinin olduqlarını sübuta yetirə bilsinlər. Bunu sübut etmək üçün də ayrı-ayrı yerlərdən dovşanları köməyə çağırıb, yuvalarının böyür-başında qazıntı işləri apararaq öz nişangahlarını qoymuş, necə deyərlər, işlərini çox ehtiyatlı tutmuşdular.

… Bir gün dovşan həyətə çıxanda gözlərinə inanmamışdı. Əvvəllər bu yerlərdə tək-tək gözə dəyən qarışqalar saysız-hesabsız çoxalmışdı. Bu çoxalan qarışqaların da hamısının əlində bayraqlar vardı.

Dovşan elə bu vaxt onun yanına gələn başqa bir Dovşandan soruşdu:

- Bu nə həngamədi belə? Bu qədər Dovşan haradan gəlib bura? Hamısının da əlində bayraq var. Görən nə istəyir bunlar?

Gələn Dovşan cavab verdi:

- Bə, eşitməmisən ki, qarışqalar mitinq keçirir? Məqsədləri bizi buradan qovmaqdır. Deyirlər ki, bu yerlər elə bizim dədə-baba yerlərimizdi. Dovşanlar haradansa gəlib sahib olublar bu yerlərə. Özləri də ki, qan-qani deyirlər. Dovşanlarla dalaşmağa bir balaca bəhanə axtarırlar.

Dovşan istədi ki, evə gedib xəstələnəndə qayğısına qalıb nazını çəkdiyi Qarışqadan daha ətraflı məlumat alsın. Ancaq evə gəldikdə onu evdə tapmadı. Sabahısı gün "xəstə qarışqa" qarşısına çıxanda ona giley-güzarını çatdıraraq dedi:

- Ay nankor, elə budurmu sizin etibarınız? Bunlardımı bizim sizə elədiklərimizin əvəzi?

Dovşan gördü ki, Qarışqa onnan daha əvvəlki tonda danışmır, hələ desən, onu borclu da çıxarır.

- Siz bizi aldatmısınız, - deyir. Bu yerləri çox nahaq yerə öz adınıza çıxmısınız. Bu yerlər elə əvvəllərdən bizim dədə-baba yerlərimiz imiş.

Dovşan belə nankorlarla danışmağın mənasız olduğunu görüb dedi:

- Ayrı heç nə demirəm. Bircə onu deyirəm ki, kökünüz kəsilsin sizin! Evi yıxılsın sizi biznən qonşu eliyənlərin!

… Mitinq keçirilən günlərdən azacıq sonra qarışqalar dovşanları öz doğma yerlərindən qovdular. Çadırlarda yaşamaq nəsib oldu dovşanlara. Yayın qızmar istiləri, qışın qarlı-çovğunlu günləri taleyinə yazıldı dovşanların…

Dovşanlar bezmişdilər çadırlarda yaşamaqdan. Bir gün ağsaqqallar yığışıb sözü bir yerə qoydular ki, filin yanına getsinlər. Dünya dərəbəylik deyil ki, dəvədən böyük fil var. Gedib dərdimizi deyək ona. Bəlkə bir əncam çəkilə bu işə.

Dedikləri kimi də etdilər. Filin yanına gedib, əhvalatı təfsilatıynan danışdılar ona.

Fil komissiya yaratdı. Komissiya neçə gün işlədi, xeyli araşdırma apardı. Tarixə, rəsmi sənədlərə əsaslanıb axırda filə məlumat verdilər ki, qarışqalar haqsızdı. Onların zorakılıqla tutduqları yer dovşanlarındı. Qarışqalar yerli deyil, gəlmədirlər.

Fil dərhal qərar çıxardı: "Qarışqaların zəbt etddiyi yerlər dovşanların olduğuna görə, qarışqalar dərhal, heç bir bəhanə gətirmədən tutduqları yerlərdən çıxarılsınlar. Dovşanlar öz dədəbaba yerlərinə qayıtsınlar!".

Fil bundan əlavə "sülhsevərlər" adında bir təşkilat da yaratdı. Ayını, Pələngi və Uanavarı da həmin təşkilata daxil edib, özlərinə də tapşırdı ki, bu işin ədalətli həllinə nail olsunlar.

Amma Filin dedikləri havada qaldı. Nə ayı, nə Pələng, nə də Uanavar uzun illərdən bəri bu işi ötür-ötürə salıb heç bir iş görmədilər.

Sən demə, az-çox görülən işlər rəsmiyyət xətrinə görülən işlər imiş. Oyun imiş bunların hamısı! Adı da beləymiş bu oyunun: "Dovşan və Qarışqa" oyunu! Dünyanın çal-çağrına dəm tutduğu oyun!..

Ədalət.- 2020.- 22 sentyabr. S. 6.